

James, A. McNamara, Jr., Sunil, D. Kapila (2010). Surgical Enhancement of Orthodontic Treatment. University of Michigan.

Orthodontics Catalog. Edition 22. Dentaurum. (2020). Retrieved February 15, 2021 from Orthodontics Catalog, Edition 22 (dentaurum.de).

УДК 81'42

**INTERTEXTUAL MARKERS
IN THE EDUCATIONAL PEDAGOGICAL DISCOURSE
ВИЯВИ МІЖТЕКСТОВИХ ЗВ'ЯЗКІВ
У НАВЧАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ**

Тетяна КІБАЛЬНИКОВА

Центральноукраїнський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка

tatyanakibalnikova@gmail.com

ORCID ID 0000-0001-6488-5459

DOI: <https://doi.org/10.31861/gph2021.831-832.77-85>

The article addresses the issue of intertextual links in the educational pedagogical discourse. The research is based on the theoretical findings and provisions of foreign scholars as well as the linguists of the post-soviet information space, who consider the intertextual links in the aspect of M.M. Bakhtin's dialogic theory. The basic methods of the research are general scientific (descriptive and analytical) and a specific method of linguistic abstraction. The material of the research is a modern coursebook Focus 1, 2, 3, 4 used in teaching a foreign language in mid-school.

The main objective of the case study is to specify the notion of intertextuality, define its role in the didactic text, and to analyze the main intertextual markers in the English coursebook. The coursebook is viewed in the plane of the "supertext" where all heterogeneous didactic materials are interconnected in the aspect of their sense and situational context. Intertextuality in the didactic text stands in close relation with the category of addressability. It suggests a dialogic link with other texts, actualizes precedence of the didactic text, ensures intersubject connections and fosters socio-cultural competence of pupils. The author differentiates the notions of inner and outer intertextuality.

The intertextual markers in the coursebook are precedent names, utterances, events and texts of different genres. There has been cleared out that the most productive spheres for borrowing precedent names are the social sphere and the sphere of arts; precedent utterances are mostly expressed by complete quotations, proverbs and sayings; precedent situations reflect nationally and universally significant events; precedent texts are adopted authentic text fragments of different genres. Non-verbal intertextual markers are schemes, tables, diagrams and artistic images.

Key words: educational pedagogical discourse, didactic text, intertextuality, precedence, verbal and non-verbal intertextual markers.

У статті розглядається проблема міжтекстових зв'язків у навчально-педагогічному дискурсі. Теоретико-методологічною базою дослідження слугують наукові праці зарубіжних науковців і лінгвістів пострадянського простору, які розглядають міжтекстові зв'язки з позицій теорії діалогічності М. М. Бахтіна. Під час проведення дослідження було задіяно загальні методи (описовий та аналітичний) і спеціальний метод лінгвістичної абстракції. Матеріалом дослідження є сучасний навчально-методичний комплекс для вивчення англійської мови на середньому етапі навчання Focus 1, 2, 3, 4.

Метою наукової розвідки є уточнення поняття інтертекстуальності, визначення її ролі в навчальному тексті й аналіз основних виявів інтертекстуальності в підручнику з англійської

мови. Навчально-методичний комплекс розглядається з позиції «надтексту», в якому весь неоднорідний навчальний матеріал пов'язаний змістовно і ситуативно. Інтертекстуальність у навчальному тексті безпосередньо пов'язана з категорією адресатності, забезпечує діалогічний зв'язок з іншими текстами, актуалізує прецедентність навчального тексту, вибудовує міжпредметні зв'язки, сприяє формуванню соціокультурної компетентності учнів. У статті розмежовуємо поняття внутрішньої та зовнішньої інтертекстуальності.

У структурі підручника маркерами внутрішньої інтертекстуальності виступають прецедентні імена, висловлювання, ситуації, різножанрові тексти. З'ясовано, що сфери-джерела запозичення прецедентних імен обмежуються соціальною сферою і сферою мистецтва; прецедентні висловлювання представлені повними цитатами, прислів'ями та приказками; прецедентні ситуації висвітлюють події національної та/або універсальної важливості; прецедентні тексти представлені автентичними адаптованими уривками різних жанрів. Невербальними засобами вияву інтертекстуальності є схеми, таблиці, діаграми, художні зображення.

Ключові слова: науково-педагогічний дискурс, навчальний текст, інтертекстуальність, прецедент, вербальні та невербальні вияви інтертекстуальності.

Вступ. У контексті дискурсології останнім часом спостерігається поживлення інтересу до проведення антропоцентричних лінгвістичних досліджень. До кола актуальних питань потрапляє навчально-педагогічний дискурс, який безпосередньо пов'язаний з науковим, дидактичним, педагогічним, навчально-виховним, академічним та іншими типами дискурсу. Проблемою визначення навчально-педагогічного дискурсу займалися М. Култхард і Дж. Синклер, які вперше застосували цей термін, проте розглядали його особливості в аспекті взаємодії вчителя і учнів. У лінгвістичному плані питанням навчально-педагогічного дискурсу займаються сучасні науковці пострадянського простору: І. Є. Баранова, Н. В. Бхіндер, А. Р. Габідулліна, М. А. Самкова, Г. В. Сорокова та інші. Ураховуючи різноманітні підходи до визначення навчально-педагогічного дискурсу, розуміємо це поняття услід за М. А. Самковою як «систему організованого навчання / спілкування, яка полягає у взаємодії педагога та учнів шляхом навчальних текстів та інших знакових комплексів у межах цілісної навчально-педагогічної ситуації» (Самкова, 2013, с. 104).

Основною складовою навчально-педагогічного дискурсу, його текстовою основою є навчальний текст, який А. Е. Бабайлова тлумачить як «текст, організований з дидактичною метою у змістовому, мовному і композиційному плані в єдину систему; частина сукупної інформації підручника, призначеного для керованого становлення текстової діяльності, на основі якої подається система знань з певної дисципліни <...>, прищеплюються вміння та навички людям певної групи на певному етапі навчання» (Бабайлова, 1987, с. 130). У ньому відображено загальні або професійні знання та соціокультурні цінності народу.

З-поміж усіх текстотвірних категорій навчального тексту особливе місце посідає категорія інтертекстуальності. Роль міжтекстової взаємодії в навчально-педагогічному дискурсі вже приваблювала увагу сучасних лінгвістів (А. Р. Габідулліна, М. А. Самкова, А. Г. Чікібаєв), проте ще й досі не існує комплексного дослідження, спрямованого на те, щоб з'ясувати роль міжтекстових зв'язків у шкільних підручниках з англійської мови, що й обумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета цієї наукової розвідки полягає в тому, щоб визначити особливості основних виявів інтертекстуальності у підручниках, що обумовлює виконання таких завдань: 1) уточнити поняття інтертекстуальності та з'ясувати її роль у навчальному тексті; 2) проаналізувати особливості основних виявів інтертекстуальності в сучасних підручниках з англійської мови.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною базою дослідження є наукові здобутки Р. Барта, М. М. Бахтіна, Г. В. Денисової, Ж. Дерріди, Ю. Крістєвої, Н. П'єге-Гро та інших, які розглядали інтертекстуальність як багатовимірний міжтекстовий зв'язок в аспекті змісту та формально-знакового вираження. Під час проведення дослідження було задіяно загальні методи (описовий та аналітичний) і спеціальний метод лінгвістичної абстракції, завдяки якому було здійснено комплексний аналіз особливостей міжтекстових зв'язків у навчальних текстах обраного підручника. *Матеріалом* дослідження слугують 142 інфографіки, 96 полілексемних одиниць і 36 текстових одиниць, дібраних шляхом суцільного обстеження навчальних текстів з навчально-методичного комплексу *Focus 1, 2, 3, 4*.

Результати та обговорення. 3-поміж дискурсивних категорій, котрі в певній мірі виявляють свої ознаки в різних видах дискурсів, принцип «діалогічності» (термін М. М. Бахтіна) та категорія інтертекстуальності є базовими, конструктивними ознаками навчально-педагогічного дискурсу. О. О. Селіванова визначає інтертекстуальність як «діалогічний зв'язок тексту в семіотичному універсумі з попередніми текстами (рекурсивний) та з подальшим текстотворенням (прокурсивний)» (Селіванова, 2006, с. 191). Думка М. М. Бахтіна про те, що «тексти наповнюються відлунням і відгомонами інших текстів: різного роду цитатами, літературними алюзіями, літературними і позалітературними запозиченнями, будуються як мозаїки з чужих текстів» (Бахтин, 1975, с. 433) якнайкраще увиразнює принцип побудови навчального тексту підручника.

Серед принципів побудови змісту сучасного підручника з англійської мови, які виокремлює В. Г. Редько, діалогічність та інтертекстуальність убачається в кількох: взаємозв'язок навчання мови і культури, забезпечення міжпредметних зв'язків, автентичність тексту навчальних матеріалів, наступність змісту навчання у структурних компонентах навчально-методичного комплексу, типовість або уніфікація засобів навчання (Редько, 2017, с. 51). Слід також зауважити, що А. Р. Габідулліна виокремлює вертикальну (зовнішню) вісь інтертекстуальності, що реалізується за рахунок міжтекстових зв'язків навчальних текстів у межах надтексту, та горизонтальну (внутрішню) інтертекстуальність, яка актуалізується в межах одного навчального тексту (Габідулліна, 2009).

У руслі теорії мовленнєвих жанрів М. М. Бахтіна матеріал навчально-методичних комплексів вкладається в поняття «вторинного (складного) жанру», адже вони «вбирають у себе і перероблюють різноманітні первинні (прості) жанри, які склалися в умовах безпосереднього мовленнєвого спілкування. Ці первинні жанри, котрі входять до складу складних, трансформуються в них і набувають особливого статусу: втрачають безпосереднє відношення до реальної дійсності або до чужих висловлювань <...>» (Бахтин, 1996, с. 160). Потрапляючи до «тексту-реципієнту» відбувається процес «реконцептуалізації», який за

П. Лінеллом є «the dynamic transfer-and-transformation of something from one discourse/text-in-context to another» (*Linell, 1998 процитований у праці Lähdesmäki, 2009, с. 383*). Отже, вважаємо доцільним назвати навчально-методичний комплекс «надтекстом» (термін Н. В. Данилевської), адже весь дискурсивно неоднорідний навчальний матеріал у ньому пов'язаний змістовно і ситуативно.

У структурі навчально-методичного комплексу натрапляємо на множину формальних маркерів міжтекстових зв'язків (цитати, покликання, алюзії, тощо). Це ще раз доводить, що основною текстотвірною категорією навчального тексту є категорія інтертекстуальності у класичному розумінні цього поняття (М. М. Бахтін, Р. Барт, Ю. Крістева), згідно з яким у навчальному тексті містяться результати попередньо накопичених знань, дібраних з так званих «текстів-джерел» – прецедентних текстів. Прецедентність у підручниках А. Г. Чікібаєв убачає в тому, що вони є «сполучною ланкою ланцюгу педагогічної взаємодії між автором навчального посібника та студентами» (*Чикибаєв, 2013, с. 54*).

За теорією прецедентних феноменів Ю. Н. Караулова, В. В. Красных, Г. Г. Слишкіна, Ю. А. Сорокіна та інших, прецедентні феномени представлені прецедентними іменами, висловлюваннями, текстами, подіями.

Прецедентні імена – це «широко відомі власні імена, які використовуються в тексті не скільки для позначення окремої людини (ситуації, міста, організації, тощо), скільки в якості свого роду культурного знаку, символу певних якостей, подій, долей» (*Нахімова, 2007, с. 4*). Критеріями прецедентності імені вважаємо зв'язок імені з класичними творами (*Караулов, 1987*) і впізнаваність імені для більшої частини лінгвістичної спільноти (*Слышкин, 2000*). За допомогою прецедентних імен забезпечується реалізація категорії адресатності навчально-педагогічного дискурсу, адже відомі особистості обираються авторами навчально-методичних комплексів з урахуванням вікових особливостей учнів, їхніх уподобань, потреб, фонових знань, тощо.

Аналіз прецедентних імен за сферою-джерелом виявив, що найбільш продуктивними є сфера мистецтва (кіно, музика, живопис, література) і соціальна сфера (політика і спорт). У фактичному матеріалі дослідження натрапляємо на імена:

1) акторів: *Robert Pattinson (Focus 1, p. 53; Focus 4, p. 88), Emma Watson (Focus 1, p. 53), Johny Depp (Focus 1, p. 66), Kristina Stewart (Focus 1, p. 66), Sandra Bullock (Focus 2, p. 40), Daniel Craig (Focus 3, p. 73), Julia Roberts (Focus 3, p. 73), Daniel Radcliffe (Focus 4, p. 88)*;

2) спортсменів: *Lionel Messi, Natalia Partyka, Pele, Michael Phellps, Natalie do Toit, Venus Williams (Focus 1, p. 76-77), Jessica Ennis, Roger Federer, Robert Kubica (Focus 3, p. 27), Katy Sallivan (Focus 3, p. 29), Cristiano Ronaldo, Troy Polamalu (Focus 3, p. 72)*;

3) співаків і музикантів: *Lady Gaga (Focus 1, p. 53; Focus 2, p. 42), U2 (Focus 2, p. 5), Adele (Focus 2, p. 38), Ludwig van Beethoven, the Beatles (Focus 2, p. 36) Mariah Carey, Christina Aguilera (Focus 2, p. 42), Rihanna, Keith Richards (Focus 3, p. 72)*;

4) письменників і поетів: *Shakespeare (Focus 1, p. 67), Ernest Hemingway, J. K. Rowling (Focus 2, p. 36);*

5) політичних діячів: *Abraham Lincoln, Barack Obama, Billie Holiday, Martin Luther King, Rosa Parks (Focus 2, p. 100-101), Nelson Mandela, Michelle Obama (Focus 4, p. 83);*

6) художників: *Leonardo da Vinci (Focus 1, p. 20), Claude Monet (Focus 2, p. 46).*

До окремих прецедентних імен відносимо імена референтом яких є персонажі літературних творів, кінофільмів, картини: *Mr. Bean (Focus 2, p. 5), Sherlock Holmes (Focus 2, p. 40), Harry Potter, Romeo and Juliet, Hamlet (Focus 2, p. 42), Mona Lisa (Focus 3, p. 18).*

Прецедентні імена в навчальних текстах переважно супроводжуються біографічною довідкою. Це може бути один епізод з життя відомої особи або певний період життєвого досвіду, який вплинув на відому особу, мотивував до дії. Так, у навчально-методичному комплексі Focus 1 у межах теми *Education* містяться короткі тексти про Джонні Деппа, Крістен Стюарт і Альберта Ейнштейна, з яких учні дізнаються про труднощі в навчанні цих знакових особистостей. Навчальний матеріал спрямований не тільки тренувати граматичну компетенцію учнів (Past Simple tense: was/were, could), але й розвивати їхню соціокультурну компетенцію, а також з виховною метою.

Прецедентні висловлювання – це «репродукований продукт мовномисленнєвої діяльності, що становить завершену й самодостатню одиницю, яка може бути або не бути предикативною; складний знак, сума значень якого не дорівнює його смислу: останній завжди «ширше» за просту суму значень» (*Красных, 2002, с. 47-48*). В аналізованому навчально-методичному комплексі прецедентні висловлювання виявили високу продуктивність і передусім представлені:

1) прислів'ями та приказками: *Like father, like son (Focus 1, p. 12); Practice makes perfect (Focus 1, p. 36); If you want a friend, be a friend (Focus 1, p. 48); Learn to walk before you run (Focus 1, p. 60); Health is better than wealth (Focus 1, p. 72); The first step is the hardest (Focus 1, p. 84); Necessity is the mother of invention (Focus 2, p. 24), Money is the root of all evil, Money isn't everything, Money makes the world go round, Money doesn't grow on trees (Focus 2, p. 76), People who say money can't buy happiness don't know where to go shopping (Focus 2, p. 84), A friend is someone who knows everything about you and still likes you, The best mirror you can have is an old friend, There is nothing better than a friend, apart from a friend with chocolate (Focus 3, p. 15), An apple a day keeps the doctor away (Focus 3, p. 72), Love is a chemical reaction, Love is kindness, generosity and self-sacrifice, Love is unconditional, Love drives all great stories (Focus 4, p. 29), When in Rome, do as the Romans do (Focus 4, p. 40), A job is worth doing, it's worth doing well (Focus 4, p. 68).*

2) цитатами відомих особистостей: *Colours are the smiles of nature – Leigh Hunt (Focus 1, p. 96), Wanting to be someone else is a waste of the person you are – Kurt Cobain (Focus 2, p. 12), Every child is an artist. The problem is how to remain an artist when he grows up (Focus 2, p. 36), You never get a second chance to make a first impression – Andrew Grant (Focus 3, p. 12), The most important thing in the Olympic Games is not to win, but to take part – Baron Peirre de Coubertin (Focus 3,*

p. 24), *If you think education is expensive, try ignorance* – Derek Bok (Focus 4, p. 12), *Everybody knows how to raise children, except the people who have them* – P. J. O'Rourke (Focus 4, p. 26), *Never let the truth get in the way of a good story* – Mark Twain (Focus 4, p. 82) та інші.

Слід зауважити, що всі прецедентні висловлювання подані без скорочень; цитати скрізь є атрибутованими, тобто супроводжуються вказівкою на автора тексту-джерела. Першочерговим завданням прецедентних висловлювань в аналізованих навчальних текстах є підкреслити тематику уроку, адже більшість висловлювань розташовані саме на початку тематичних блоків.

Одним із маркерів категорії інтертекстуальності в навчально-педагогічному дискурсі є згадка про знакові події – прецедентні події / ситуації, які актуалізуються через опис цієї ситуації, або її атрибутів (учасників, місця та дати події, основні конотації, оцінку, тощо). У фактичному матеріалі дослідження трапляються згадки про національно-прецедентні ситуації. Наприклад, фестивалі їжі – *The Tomatina, the Battle of the Oranges, the Hokitika Wildfood Festival* (Focus 1, p. 30), *the London Marathon* (Focus 1, p. 80), *Woodstock Festival in Poland* (Focus 2, p. 42), *Six of the best things to do in London* (Focus 2, p. 55), *Coachella – music festival in California* (Focus 3, p. 14), *Feeding the 5000 in London* – соціальна подія, метою якої є привернення уваги до проблеми надлишкового споживання їжі (Focus 3, p. 52), тощо. Досить продуктивними є універсально-прецедентні ситуації, відомі представникам більше ніж однієї культури: *Olympic events* (Focus 1, p. 78), *the X Factor* (Focus 2, p. 5), *invention of the digital “firsts”* (Focus 2, p. 24-25), *launch of Apollo 13* (Focus 2, p. 28), *American Civil Rights Movement* (Focus 2, p. 101), *launch of Google Earth app* (Focus 3, p. 65), *Jeaneology or invention of jeans* (Focus 4, p. 58).

3-поміж прецедентних текстів у фактичному матеріалі дослідження переважають ті, які Н. А. Кузьміна називає «ключовими текстами поточного моменту» – реклама, шлягери, телесеріали, політичні та рекламні слогани (Кузьміна, 2004 процитована в праці Нахимова, 2007, с. 76). Жанрова варіативність прецедентних текстів є результатом впливу категорії адресатності, адже тексти обираються з урахуванням вікових особливостей учнів. Автентичні тексти подаються адаптованими та супроводжуються передтекстовими й післятекстовими вправами. Вони сприяють формуванню соціокультурної компетенції учнів. Оскільки навчально-методичний комплекс *Focus* розрахований на середню школу, у фактичному матеріалі дослідження трапляються:

1) уривки з текстів англomовних періодичних видань: *The UK Today* (циклічно в усіх рівнях навчально-методичного комплексу *Focus*), *Lighting the Spark of Learning from The Guardian, 16/03/2010* (Focus 4, p. 16-17), *It was Meant to Be from Daily Mail, 20/07/2009* (Focus 4, p. 28);

2) уривки з художніх творів: *Dracula* (Focus 2, p. 26), *The Curious Incident of the Dog in the Night-time by M. Haddon* (Focus 3, p. 101), *Mao's Last Dancer by Li Cunxin* (Focus 4, p. 25), *Gone by M. Grant* (Focus 4, p. 30);

3) рекламні оголошення та слогани: *Help us Keep Our Wildlife Wild and Safe* (Focus 1, p. 101), *St. John's School ad* (Focus 2, p. 69), *Wild West Summer Camps advert* (Focus 2, p. 81), *We Only Have One Planet. Look after It. Global Warming Doesn't Mean More Sunshine* (Focus 3, p. 67);

4) статті з інтернет-сайтів: *What is Fairtrade* <http://www.fairtrade.org.ua> (*Focus 2, p. 86*), *Colours and the Consumer* www.macuser.co.uk (*Focus 2, p. 88-89*), *Tristram Stuart* http://www.eco-age.com/item/1905-Feeding_the_5000;

5) статті з блогів: *Fussy Eaters* www.allaboutfoodblog.uk (*Focus 3, p. 48*), *Globetrotter Travel Competition* (*Focus 3, p. 40-41*), www.festivalwatch.co.uk (*Focus 3, p. 92*).

Категорія інтертекстуальності в аналізованому навчально-методичному комплексі реалізується й у секціях *Grammar Focus* і *Writing Focus*. Граматичні правила та правила оформлення різножанрових текстів академічного писемного мовлення виступають у якості вторинного тексту, вбудованого до структури підручника *Focus*. Міжтекстові зв'язки актуалізуються тут через дефініції, інструкції до виконання вправ і власне тексти вправ.

Концептуально іншим видом реалізації міжтекстових зв'язків у навчально-педагогічному дискурсі є інфографіка (таблиці, схеми, діаграми), логотипи, репродукції картин, тощо. У фактичному матеріалі дослідження схеми і таблиці унаочнюють подання граматичного матеріалу (*Grammar Focus*), чим сприяють ефективності його опанування. У таблицях матеріал подається секційно, основна інформація увиразнена кольором, повторення граматичних правил відбувається з урахуванням принципу перефразування. Внутрішній інтертекстуальний зв'язок у схематичному поданні граматичного матеріалу простежується й і у кінці підручника, де розміщені правила і кілька вправ.

З-поміж семіотичних / невербальних виявів інтертекстуальності в навчально-педагогічному дискурсі є художні зображення: репродукції картин (*Mona Lisa* (*Focus 3, p. 18*)), логотипи (<http://www.youtube.com>, <http://www.classmates.com>, <http://couchsurfing.org/> (*Focus 2, p. 24-25*), обкладинки книг / журналів (*The Curious Incident of the Dog in the Night-time* (*Focus 3, p. 100*), *The Moneyless Man. A Year of Freeeconomic Living* by M. Boyle (*Focus 2, p. 77*), *Gone* by M. Grant (*Focus 4, p. 30*)), кіноафіші (*Sherlock Holmes*, *127 Hours*, *The Proposal*, *My Sister's Keeper*, *The King's Speech*, *Let Me In* (*Focus 2, p. 40-41*)).

Зовнішня вісь інтертекстуальності (термін А. Р. Габідулліної) актуалізується в усіх складових навчально-методичного комплексу: підручник, робочий зошит, книга для вчителя, електронні додатки. У підручнику матеріал подається поурочно, робочий зошит містить завдання для відпрацювання матеріалу, у книзі для вчителя містяться інструкції і поради для оптимальної організації навчального процесу.

Висновки. Отже, реалізація міжтекстових зв'язків у навчально-педагогічному дискурсі є об'єктивною необхідністю, адже навчальний текст підручника будується на «старому» знанні, запозиченому з тексту-джерела. Принцип інтертекстуальності безпосередньо пов'язаний з категорією адресатності, оскільки вибір навчальних текстів зумовлений віковими особливостями учнів. Вербальний і невербальний інтертекст підручника забезпечує прецедентність навчальних текстів і міжпредметні зв'язки, а також сприяє формуванню соціокультурної компетентності учнів. Обрана тема дослідження не вичерпується цією науковою розвідкою. Перспективу подальшого

дослідження вбачаємо в порівняльному аналізі виявів інтертекстуальності в сучасних навчально-методичних комплексах зарубіжних і вітчизняних авторів.

Список літератури

- Бабайлова А. Э. Текст как продукт, средство и объект коммуникации при обучении народному языку: Социопсихолингвистические аспекты. Саратов : Сарат. ун-т, 1987. 152 с.
- Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики: Исследования разных лет. Москва: Художественная литература, 1975. 502 с.
- Бахтин М. М. Проблема речевых жанров. *Бахтин М.М. Собрание сочинений: в 2 т. Москва: Русские словари*, 1996. Т.5: Работы 1940-1960 гг. С. 159–206.
- Габидуллина А. Р. Учебно-педагогический дискурс : монография. Горловка : Изд-во ГТПИИЯ. 2009. 292 с.
- Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. Москва : Наука, 1987. 363 с.
- Красных В. Этнопсихолингвистика и лингвокультурология. Москва : Гнозис, 2002. 283 с.
- Нахимова Е. А. Прецедентные имена в массовой коммуникации : монография. Екатеринбург, 2007. 207 с
- Редько В. Г. Конструювання змісту шкільних підручників з іноземних мов: теорія і практика : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2017. 628 с.
- Самкова М. А. Интертекстуальность и интердискурсивность как категории учебно-педагогического дискурса. *Вопросы когнитивной лингвистики*. 2013. №4 (037). С. 104–108.
- Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-Київ, 2006. 716 с.
- Слышкин, Г. Г. Прецедентный текст: структура концепта и способы апелляции к нему. *Проблемы речевой коммуникации : межвуз. сб. науч. тр.* Саратов: Изд-во Сарат. ун-та, 2000. С. 62–68.
- Чикибаев А. Г. Лингвистические прецедентные феномены в учебных пособиях. *Лінгвістичний вісник*. 2013. Вип. 1. С. 54-58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/livis_2013_1_14.
- Focus 1. Student's book / Kay S. and others. Edinburgh: Pearson, 2016. 127 p.
- Focus 2. Student's book / Kay S. and others. Edinburgh: Pearson, 2016. 127 p.
- Focus 3. Student's book / Kay S. and others. Edinburgh: Pearson, 2016. 135 p.
- Focus 4. Student's book / Kay S. and others. Edinburgh: Pearson, 2016. 142 p.
- Lähdesmäki S. Intertextual analysis of Finnish EFL textbooks: Genre embedding as recontextualization. *Genre in a changing world*. 2009. P. 375-392. DOI: <https://doi.org/10.37514/PER-B.2009.2324.2.19>.

References

- Babailova, A. E. (1987). *Tekst kak product, sredstvo i obiekt kommunikatsii pri obuchenii nerodnomu yaziku: Sotsiolingvisticheskiye aspekty* [Text as a product, means and the object of communication in non-native language: Sociopsycholinguistic aspects]. Saratov: Saratov university.
- Bakhtin, M. M. (1975). *Voprosy literatury i estetiki: Issledovaniya raznyh let* [Questions of Literature and Aesthetics: Research of different years]. Moscow: Artistic Literature.
- Bakhtin, M. M. (1996). *Problemy rechevyh zhanrov* [Collection of Papers: in 2 V.]. Moscow: Russkiye slovari. V.5, 159–206.
- Gabidullina, A. R. (2009). *Uchebno-pedagogicheskiy diskurs*: monographiya [Educational pedagogical discourse: monograph]. Gorlovka: GTPPIY.
- Karaulov, Y. N. (1987). *Russkiy yazyk i yazykovzaya lichnost* [The Russian language and linguistic personality]. Moscow: Nauka.
- Krasnyh, V. (2002). *Etnopsiholingvistika i lingvokulturologiya* [Ethnopsycholinguistics and Linguocultural studies]. Moscow: Gnozis.
- Nahimova, E. A. (2007). *Pretsedentnye imena v massovoi communicatsii: monographiya* [Precedence names in mass communication]. Yekaterinburg.
- Redko, V. G. (2017). *Konstruyuvannia zmistu shkilnyh pidruchnykiv z inizemnyh mov: teoriya i praktyka: monographiya* [Building up the contents of school textbooks: theory and practice: monograph]. Kyiv: Pedagogichna dumka.
- Samkova, M. A. (2013). Intertekstualnost i interdiskursivnost kak kategorii uchebno-pedagogicheskogo discursa [Intertextuality and Interdiscourse as the categories of the educational pedagogical discourse]. *Questions of Cognitive Linguistics*, Nr.4 (037), 104–108.

Selivanova, O. O. (2006). *Suchasna lingvistyka: terminologichna entsyklopediya* [Modern Linguistics: encyclopedia of terms]. Poltava: Dovkillia-Kyiv.

Slyshkin, G. G. (2000). Precedentnyi tekst: struktura kontsepta i sposoby apelliatsii k nemu [Precedent text: the structure of concept and the ways of appealing to it]. *The Problems of Speech Communication*. Saratov: Saratov un-ty, 62–68.

Focus 1. (2016). Student's book / Kay S. and others. Edinburgh: Pearson.

Focus 2. (2016). Student's book / Kay S. and others. Edinburgh: Pearson.

Focus 3. (2016). Student's book / Kay S. and others. Edinburgh: Pearson.

Focus 4. (2016). Student's book / Kay S. and others. Edinburgh: Pearson.

Lähdesmäki, S. (2009). Intertextual analysis of Finnish EFL textbooks: Genre embedding as recontextualization. *Genre in a changing world*, 375–392. DOI: <https://doi.org/10.37514/PER-B.2009.2324.2.19>.

УДК 811.112.371.34+81'243

**FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE WRITTEN SPEECH
COMPETENCE BY COLLEGE STUDENTS
WITH ELECTRONIC DIDACTIC TOOLS
ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІ ІНШОМОВНОГО ПИСЕМНОГО
МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕЛЕКТРОННИХ
ДИДАКТИЧНИХ ЗАСОБІВ**

Світлана КІЙКО, Юрій КІЙКО

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

s.kiyko@chnu.edu.ua, y.kiyko@chnu.edu.ua

ORCID ID 0000-0003-4964-7043, ORCID ID 0000-0002-2251-2811

DOI: <https://doi.org/10.31861/gph2021.831-832.85-96>

The article considers audiovisual technologies (AT) for written speech training in second language acquisition. The aim is to form and to develop written speech competence that includes different skills, abilities and knowledge of grammar and vocabulary, skills in reading, writing, audition. The research provides some ideas of the students' perception of AT such as the Internet, podcasts, blogs, video conferences, special mobile applications in the education process. The functional features of a video film in the training process and four stages of audiovisual education technology are described. To present the process of training, the pedagogical algorithms based on the structure of the knowledge acquisition process are developed according to the aims of viewing. The stages of AT realization (previewing, presentation, after-viewing, and actualization) are considered. An educational intervention using AT is developed and we investigate the effectiveness of audiovisual technology as a teaching method and the degree of knowledge acquisition of the language content proposed to students. To estimate the written speech competence level, we used the calculation of knowledge acquisition factor of training material.

A significant improvement was observed in the acquired knowledge of written speech training and AT were perceived to be effective in teaching German as a second language. Thus, the Internet teaching resources can contribute to the formation and development of the following competencies for students: foreign communicative competence, including linguistic, sociocultural, educational and cognitive components; communicative-cognitive abilities to search and select, generalize, classify, analyze and synthesize the information received; communicative skills to present and discuss the results of work with Internet resources; the ability to use Internet resources for acquaintance with the cultural and historical heritage of various countries and peoples; the ability to use resources to meet their information and educational interests and needs. Foreign language training based on AT